

Van de bestuurstafel

Stefan Pronk

In de natuur is het eten of gegeten worden. Er zijn winnaars en verliezers. Er is dynamiek en beweging, maar aan de andere kant juist ook balans. Deze processen vinden dichtbij huis plaats in de eigen tuin, maar ook op wereldschaal. Wij als menselijke wezens weten direct en indirect invloed uit te oefenen op natuurlijke processen en deze naar 'onze' hand te zetten. Dat is niet altijd zonder gevolgen...

Zo zorgt het veranderende klimaat in sommige werelddelen voor het bereiken van een kookpunt. In Siberië zijn deze zomer de hoogste temperaturen ooit gemeten, waardoor de hoeveelheid zee-ijs verder dan ooit is geslonken. Steeds vaker wordt duidelijk wat de gevolgen zijn van onze manier van leven op het klimaat en daarmee samenhangend de biodiversiteit. Ook op lokale schaal, zoals blijkt uit het verdwijnen en verschijnen van vlindersoorten door veranderingen in hun leefmilieu.

Veranderingen zijn alledaags. Presidenten komen en presidenten gaan. Biomassacentrales zijn kortstondig 'hot' als duurzame energiebron, maar een jaar later met dezelfde snelheid ook alweer uit de klimaatakkoorden verdwenen. En corona komt en corona gaat. Althans,

Muntvlinder (foto Janet Wijsman-van de Ven).

Inhoud

• Van de bestuurstafel Stefan Pronk	1
• Jubileumdag 30 jaar Vlinderwerkgroep Drenthe	1
• Bewoners aan de slag voor biodiversiteit Stefan Pronk	3
• Rups van Helmkruidvlinder ... of toch niet? Jan van Ginkel	6
• Vlinderen in het Reestdal begin jaren '90 en anno 2020 Dick Mooi en Berta Schuurhuis	7
• Hoe vlogen de vlinders in Drenthe in 2019 en 2020? – Een voorlopig overzicht Ben Hoentjen	11
• Matig jaar voor de Zilveren maan in het Reestdal Berta Schuurhuis en Dick Mooi	20
• Colofon	20

we smachten naar het moment dat we achterom kunnen kijken, de wonden likken en lering trekken uit deze voor ons onbekende situatie.

Corona maakt de wereld op dit moment (even) kleiner. Het is een onzichtbare 'vijand' die vraagt om verandering van ons (reis)gedrag. We zijn soms meer dan we zouden willen op onszelf aangewezen en aan huis en de directe woonomgeving gebonden. Ondanks het vele leed dat het coronavirus tot gevolg heeft, zijn er gelukkig ook positieve effecten. Zo trekken veel mensen de wandelschoenen aan om de natuur in hun woonomgeving te (her)ontdekken. Soms doen we dat iets te massaal met volle parkeerplaatsen en het uitgeven van een 'code rood' voor natuurgebieden tot gevolg.

Dat het code rood is in de natuur in Nederland en op wereldschaal is voor ons echter niets nieuws. We hebben als samenleving en aardbolbewoner gelukkig iedere dag een keuze. Met elkaar kunnen we letterlijk en figuurlijk een frisse wind laten waaien en keuzes maken voor de langere termijn.

Jubileumdag 30 jaar Vlinderwerkgroep Drenthe

voorlopige datum 24 april 2021

Een positief lichtpuntje is dan ook dat steeds meer mensen in actie komen om de natuur te omarmen en te beschermen! Ook in Drenthe is dat het geval. Op tal van plaatsen verspreid over de provincie steken bewoners met elkaar de handen uit de mouwen om de natuur te beschermen.

Hoe komen deze initiatieven tot stand en wat leveren groene bewonersinitiatieven daadwerkelijk op voor de biodiversiteit en specifiek ook voor vlinders? Om deze vraag te beantwoorden zullen we in de komende edities van de *Roep'n&Botterklipp'n* telkens één van deze Drentse initiatieven in beeld brengen. In deze najaars-editie trappen we af met een initiatief van het Wijkplatform Oosterboer in het Ringpark aan de rand van de stad Meppel.

Wie weet raakt u geïnspireerd en wilt u zelf ook de handen uit te mouwen te steken voor de natuur in eigen buurt! De provincie Drenthe ondersteunt dergelijke initiatieven en heeft kortgeleden met een aantal organisaties een draaiboek voor groene bewonersinitiatieven gemaakt. U kunt dit draaiboek downloaden op de website van Heel Drenthe Zoemt van de Natuur-en Milieufederatie Drenthe (<https://www.heeldrenthe-zoemt.nl/nieuws/draaiboek-voor-bewonersinitiatieven-biodiversiteit>)

Door de nachtvlinders zijn er ook dit jaar weer veel nieuwe gegevens verzameld voor de komende atlas. Omdat al die waarnemingen nog verwerkt en ingevoerd moeten worden, moet het opmaken van de tussenstand van dit grote project wachten tot de voorjaars-*Roep'n&Botterklipp'n*. Gelukkig maakt Jan van Ginkel het gemis van nachtvlinders in deze editie een beetje goed.

Bont zandoogje, Wildenberg, april 2020 (foto Dick Mooi)

Regelmatige bezoekers van onze, door Hanny Schoemaker geweldig beheerde website, zullen gezien hebben dat er nu ook een paar nieuwsbrieven uit de beginjaren van de Vlinderwerkgroep te vinden zijn. De bedoeling is in de komende tijd alle nog ontbrekende nieuwsbrieven te digitaliseren en op de website te zetten. Wie nog oude nieuwsbrieven heeft bewaard en deze hiervoor tijdelijk beschikbaar zou willen stellen, wordt van harte uitgenodigd dat via secr@vlinderwerkgroepdrenthe.nl te laten weten.

Een artikel in de nieuwsbrief van januari 1993 over de dagvlinders van de Wildenberg inspireerden Berta Schuurhuis en Dick Mooi tot een bijdrage aan deze *Roep'n&Botterklipp'n* over hun vlinderervaringen in dit gebied in de afgelopen vijf jaar. Ook delen ze weer hun resultaten van de inventarisatie van de Zilveren maan in het Reestdal met ons.

Hoewel half oktober ook nog niet alle dagvlinderwaarnemingen van 2020 in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) waren opgenomen, is op basis van de al wel beschikbare gegevens een voorlopige balans opgesteld over het vliegseizoen 2020. Toen deze herfst uit de digitale erfenis van Minko van de Veen de basisgegevens van de nieuwe dagvlinderatlas (2016) opgediept werden, was de verleiding groot deze ook bij het voorlopige overzicht over 2020 te gebruiken, vooral voor de boerenlandvlinders. Vanwege de huidige onvolledigheid van de NDFF-gegevens over 2020 is hiervan nog afgezien, maar voor het boerenlandvlinderproject in 2021 gaan we verspreiding van deze soorten in de afgelopen vijf jaar zeker vergelijken met de situatie 2007–2015.

Helaas is het dit jaar niet gelukt om als Vlinderwerkgroep Drenthe bijeen te komen en ons jubileumfeest te vieren. Maar wie wat bewaart, die heeft wat. Uiteraard gaan we in 2021 een nieuwe poging doen. Als alles door kan gaan hopen we u in april volgend jaar te kunnen verwelkomen op een extra groot jubileumfeest van de Vlinderwerkgroep Drenthe!

Namens het bestuur van de Vlinderwerkgroep Drenthe wens ik u voor nu veel leesplezier toe en hopen we u allen in 2021 in goede gezondheid in levenden lijve te verwelkomen op de jubileum-voorjaarsbijeenkomst.

Bewoners aan de slag voor biodiversiteit

Stefan Pronk

Op steeds meer plekken in Drenthe nemen bewoners het initiatief om de biodiversiteit in hun leefomgeving te beschermen en te verhogen. Openbaar groen wordt geadopteerd, bermen worden ingezaaid en insectenhôtels schieten als paddenstoelen uit de grond.

Met de buurt aan de slag voor de natuur zorgt voor saamhorigheid en betrokkenheid van jong en oud en maakt het mogelijk om dicht bij huis bij te dragen aan natuurbescherming. Het brengt mensen in beweging. Daarnaast kunnen deze groene initiatieven zorgen voor een groeiend draagvlak onder inwoners voor meer ecologische vormen van beheer en inrichting van onze buitenruimte. Groene initiatieven hebben daarmee een belangrijke maatschappelijke meerwaarde voor de samenleving.

Maar leveren deze groene buurtinitiatieven ook daadwerkelijk iets op voor de bescherming en verhoging van de lokale biodiversiteit, en specifiek ook voor vlinders? Om deze vraag te beantwoorden zal in de komende edities van de *Roep'n&Botterklipp'n* telkens één Drents initiatief worden uitgelicht.

Bijen- en vlinderparadijs Ringpark Oosterboer in Meppel

Een groep bewoners uit de wijk Oosterboer in Meppel heeft in 2017 het initiatief genomen om in het Ringpark aan de rand van de wijk aan de slag te gaan met het ontwikkelen van een bijen- en vlinderparadijs. In een paar jaar tijd heeft de groep bewoners in een deel van het Ringpark een 'bloeiend' adoptieproject vorm weten te geven.

Ideefase

In 2017 start de initiatiefgroep met het in kaart brengen van de wensen, ideeën en mogelijkheden in het park. Om draagvlak te creëren besluiten de bewoners zich als werkgroep aan te sluiten bij het 'Wijkplatform Oosterboer'. Het Ringpark is eigendom van de gemeente Meppel, die het park ook beheert. De gemeente is direct enthousiast over de plannen van de buurt. Een belangrijke voorwaarde van de gemeente is dat de buurt zelf verantwoordelijk is voor de uitvoering en het vervolgbeheer en dat de inrichtingsmaatregelen telkens worden afgestemd met de gemeente. Landschapsbeheer Drenthe biedt in opdracht van de gemeente vanaf het begin ondersteuning aan het initiatief, o.a. door

begeleiding van het proces en de uitvoering en door het inbrengen van kennis.

In samenspraak met de gemeente en Landschapsbeheer Drenthe heeft de initiatiefgroep een deel van het Ringpark geadopteerd om de plannen vorm te geven. Op basis van de wensen en randvoorwaarden is een globale schets gemaakt van een toekomstig eindbeeld voor dit gedeelte van het park. De belangrijkste elementen van het plan in 2017 zijn:

- Verhoging van het aanbod aan bloeiende wilde planten
- Bescherming en uitbreiding van de nestgelegenheid voor wilde bijen
- Genereren van een zo breed mogelijke betrokkenheid van de buurt bij het project (educatie en communicatie)

Communicatie over het project gaat vanaf het begin via de wijkkrant van het Wijkplatform Oosterboer. De initiatiefgroep plaatst hierin berichten over de voortgang en oproepen voor activiteitendagen. Dit zorgt voor draagvlak en een groeiend aantal deelnemers. In 2020 bestaat de actieve werkgroep uit ongeveer 10 vrijwilligers met een schil van 15 bewoners die op de hoogte worden gehouden en zo nu en dan een bijdrage leveren.

Uitvoering

Na de planvorming is in de winter van 2017-2018 gestart met de uitvoering.

Zo zijn er vijf fruitbomen geplant. Hierbij is gekozen voor rassen die van oudsher in Drenthe op de boerenerven te vinden zijn. De vrijwillige Fruitboombrigade die in de gemeente Meppel actief is, helpt de bewonersgroep in het Ringpark met het snoeien.

Aan de rand van het adoptieterrein is een beschutte plek voor vlinders en bijen in ontwikkeling. Hier is een struweel van inheemse struiken, zoals Vuilboom en meidoorn, aangeplant. Ter educatie is hier ook een

Communicatie en educatie zijn belangrijke onderdelen van het bewonersinitiatief (foto Stefan Pronk).

insectenhotel geplaatst met daarbij een informatiebord over het bijen-en vlinderparadijs.

Tussen de fruitbomen zijn in 2019 biologische boerenkrokusbollen geplant. Hiermee beoogt de initiatiefgroep om ook in het vroege voorjaar (medio maart) te zorgen voor bloemenaanbod in het park. Dit is bijvoorbeeld belangrijk voor hommelmkoninginnen die na hun winterrust nectar nodig hebben om energie op te doen.

Aangepast maaibeheer

Het belangrijkste doel van de bewonersgroep is in het park geschikt leefgebied voor vlinders en bijen te ontwikkelen in de vorm van bloemrijk grasland en kruidenrijke vegetaties.

In de vegetatie van het adoptieterrein bleken al veel wilde planten en kruiden in rozetvorm aanwezig te zijn. Op advies Landschapsbeheer Drenthe is daarom gekozen om het beheer van de vegetatie aan te passen, zodat deze rozetten tot bloei kunnen komen. (Te) vaak wordt in dergelijke situaties gekozen voor het inzaaien van een mengsel. Inzaaien is kostbaar en beroering van de bodem verstoort het bodemleven. Daarnaast verhoogt inzaaien de kans op teleurstelling bij buurtbewoners, omdat de verwachtingen te hoog gespannen zijn.

In de grotere groengebieden en parken zorgt de gemeente Meppel middels schapenbegrazing voor het beheer van de graslanden. Soms komt de kudde in het groeiseizoen driemaal langs. Tijdens elke begrazingsronde wordt de gehele vegetatie min of meer kaalgevreten. Hierdoor ontstaan tijdelijk perioden, waarin er nauwelijks bloeiende planten te vinden zijn in deze gebieden. Op het eerste oog lijkt dat geen probleem, want een paar weken later staat het park er weer kleurrijk bij. Maar voor insecten als wilde bijen en ook dagvlinders kan dit catastrofale gevolgen hebben. Door gebrek aan nectar-en waardplanten vermindert de kans op succesvolle voortplanting en zullen populaties afnemen of zelfs kunnen verdwijnen.

Met de gemeente Meppel zijn daarom afspraken gemaakt om het adoptieterrein van de bewoners uit te rasteren van de schapenbegrazing. In plaats daarvan zorgt Landschapsbeheer Drenthe vanuit de Maaicarrousel Drenthe voor ecologisch maaibeheer van het terrein in samenspraak met de buurt. Na de maaibeurt in september harken de bewoners de vegetatie bijeen en verwerken het maaisel in het terrein in de vorm van ringslangbroeihopen.

Ontwikkeling van bloemrijk grasland, onderdeel van het Vlinder- en bijen paradijs in het Ringpark (foto Stefan Pronk).

Kleurrijk resultaat

Medio 2020 bloeit en zoemt het in het adoptieterrein. Een scala aan inheemse wilde planten is tot bloei gekomen, waaronder Knoopkruid, Boerenwormkruid, Gewoon biggenkruid, Gewone brunel, Duizendblad, meerdere klaversoorten, Sint-Janskruid en Margriet. Op wat ruigere delen langs een nabijgelegen elzensingel hebben bramen, distels en brandnetels groeiruimte gekregen. Tijdens één van de veldbezoeken in juni 2020 ontdekten de bewoners tot hun verbazing een paring van Bruine zandoogjes midden in het vlinder- en bijenparadijs. De kerst op de taart, ook de boerenlandvlinders hebben het terrein ontdekt!

Plannen voor de toekomst

Ook voor de komende jaren heeft de bewonersgroep volop plannen voor de verdere ontwikkeling van het adoptieterrein. Zo zijn er ideeën voor het aanbieden van natuurlijke nestelplekken voor wilde bijen door het maken van open zandplekken en het neerleggen van dood hout. Landschapsbeheer Drenthe enthousiasmeert de bewonersgroep om de ontwikkelingen van het terrein vast te leggen door flora en fauna te monitoren/inventariseren en jaarlijks foto's te maken.

Conclusie

Het initiatief in het Ringpark van Meppel laat zien dat bewoners met elkaar kunnen zorgen voor een verhoging van de biodiversiteit in de buurt. Afhankelijk van de uitgangssituatie kunnen al binnen enkele jaren waardevolle biotopen ontstaan voor o.a. vlinders en andere insecten. Belangrijk daarbij is dat er draagvlak is vanuit de buurt, de grondeigenaar instemt en waar nodig ondersteuning voorhanden is door een groene organisatie.

Parende Bruine zandoogjes in het Ringpark Oosterboer (foto Stefan Pronk, juni 2020)

Rups van de Helmkruidvlinder op Knopig helmkruid, de opvallendste waarneming van nachtvinders in mijn tuin (foto Jan van Ginkel).

Rups van Helmkruidvlinder ... of toch niet?

Jan van Ginkel

De rups van de Helmkruidvlinder heeft mij de ogen geopend voor de rijkdom aan kleur en vorm die de nachtvinders en hun rupsen bieden. Daarom heb ik deze foto opgenomen in het boek *Snuustern in Drenthe's natuur en cultuur* dat begin november verscheen bij [Het Drentse boek](#).

Knopig helmkruid (*Scrophularia nodosa*) staat al jaren in mijn tuin zonder zich uit te breiden. Ik heb hem ooit gepoot omdat ik het een fotogenieke plant vond toen ik nog aan macrofotografie deed. Volgens de *Atlas van de Drentse Flora* (1999) hoort de soort bij de bosplanten, is hij vrij algemeen en komt hij in de meeste kilometerhokken in kleine aantallen voor. Wat betreft opstand heb ik wel een soortement bostuin, maar ik vermoed dat er (nog) geen sprake is van een bosbodem die in vochtige voedselrijke bossen voorkomt.

Ik vind het opmerkelijk dat de bijbehorende nachtvlinder mijn exemplaar van zijn waardplant, de enige in de wijde omgeving, heeft weten op te sporen. De Helmkruidvlinder (*Shargacucullia scrophulariae*) zet haar eitjes niet alleen op de helmkruiden af maar ook op Melige toorts (*Verbascum lychnitis*). Deze plant komt op mijn erf niet voor en is ook elders in Drenthe maar een enkele keer gevonden (www.verspreidingsatlas.nl). De beschrijving van het biotoop in *Vlinders rupsen en waardplanten* (door Heiko Bellmann, vertaling uit het Duits door De Vlinderstichting, uitgeverij Kosmos Utrecht) meldt onder meer vochtige open tot half beschaduwde plaatsen zoals bosranden. Dat sluit aan bij mijn groeiplaats van het Knopig helmkruid, zij het dat het 'vochtige' de laatste jaren tegenvalt. In hetzelfde boek wordt de sterk gelijkende Kuifvlinder (*S. verbasci*) genoemd. De rupsen daarvan leven bij voorkeur op verschillende soorten toorts. De rupsen van beide soorten lijken sprekend op elkaar. Wie weet zit ik er dus naast...

Vlinderen in het Reestdal begin jaren '90 en anno 2020

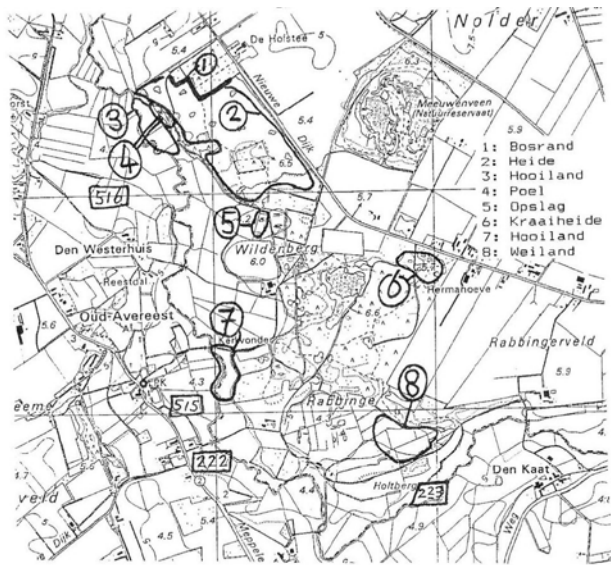
Dick Mooi en Berta Schuurhuis

Eind juli bezochten we de website van de Vlinderwerkgroep Drenthe en zagen dat er drie nieuwsbrieven uit de begin jaren 90 waren toegevoegd. Al lezend viel ons een artikel op over de dagvlinderfauna van de Wildenberg van Martin Scheper (Scheper, 1993). In het artikel wordt een aantal deelgebieden in de Wildenberg onder de loep genomen en de vlinders genoemd die Martin hier in de jaren 1990–1992 heeft gezien.

Aangezien we al sinds 2015 in dit gebied voor Het Drentse Landschap de dagvlinders inventariseren leek het ons leuk om in het kader van het 30-jarig jubileum van de Vlinderwerkgroep onze inventarisatieresultaten te vergelijken met die uit de beginjaren '90.

Deelgebieden en waargenomen dagvlinders.

Martin Scheper beschrijft de dagvlinderfauna van de Wildenberg aan de hand van een aantal deelgebieden (figuur 1).

Figuur 1: Door Martin Scheper binnen de Wildenberg in 1992 op dagvlinders onderzochte acht deelgebieden (1 t/m 8) (uit: Scheper, 1993).

De Wildenberg toen en nu.

Zo op het oog (figuur 2a en b) lijkt De Wildenberg niet erg veranderd. Maar ten noordoosten ervan is sindsdien een groot stuk heide tot ontwikkeling gekomen: Takkenhoogte. Ook aan de oostkant is voormalig cultuurland omgezet naar heide: het Rabbingerveld

Actuele situatie van de deelgebieden en veranderingen in de dagvlinderfauna (tabel 1).

Deelgebied 1: Bosrand

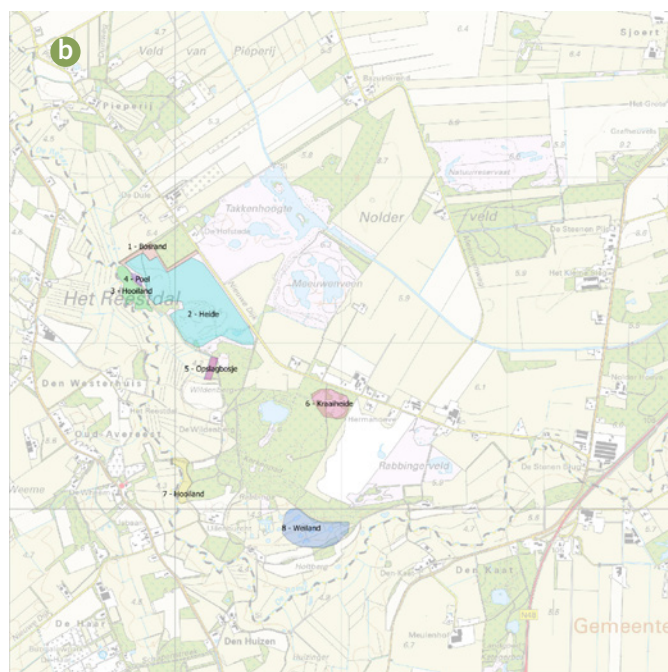
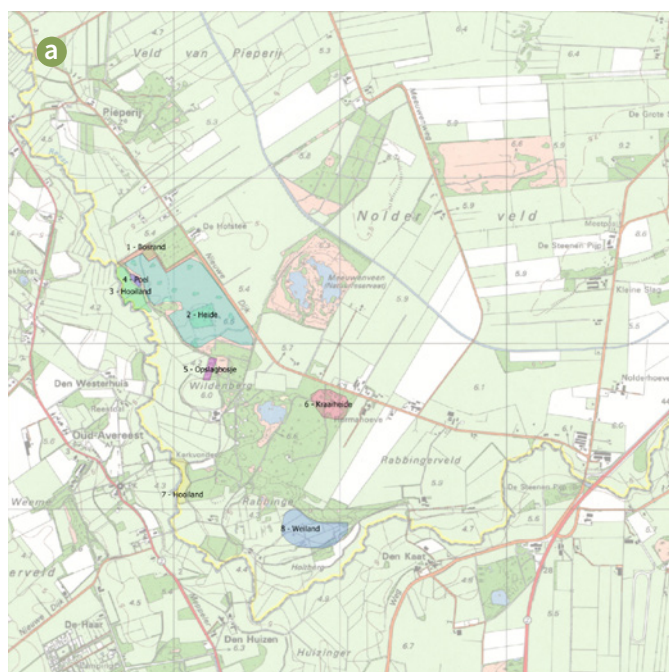
Deze bosrand is grotendeels nog aanwezig. Waar het wandelpad de hei op gaat is er wel een stuk bos gekapt waar nu veel dood hout ligt. Hier zien we nu regelmatig Hooibeestjes vliegen.

In 1992 werden hier 16 soorten dagvlinders gezien (tabel 1), waaronder de Heivlinder en het Heideblauwtje. In de periode 2015–2020 hebben we in deze bosrand 19 soorten dagvlinders waargenomen. Het Heideblauwtje hebben we in 2020 voor het eerst weer op het aangrenzende deel van de heide gezien, dus niet direct in de bosrand. De Heivlinder hebben we hier nog nooit

De heide op de Wildenberg, augustus 2015 (foto Berta Schuurhuis).

Figuur 2: Topografische kaart van De Wildenberg en omgeving begin jaren '90 (a) en anno 2020 (b), met aanduiding van de deelgebieden van figuur 1 (Topografische Dienst, 1988; Kadaster, 2019).

Zonnende Gehakkelde aurelia, een nieuwkomer in de bosrand (foto Dick Mooi).

gezien. De **Gehakkelde aurelia** en het Landkaartje zijn soorten die we nu regelmatig in dit gebied zien vliegen. In 1992 werden deze soorten niet waargenomen.

Deelgebied 2: Heide

In het midden van dit deelgebied is een aantal percelen bos gekapt. In het zuidelijk deel zijn door afgraven mooie stukken met Gewone dophei ontstaan. Hier vliegt het **Heideblauwtje** in grote aantallen. Grote afwezigen in 2020 zijn de Heivlinder en de Argusvlinder (tabel 1). De overige soorten hebben we de afgelopen jaren regelmatig in dit gebied gezien.

Deelgebied 3: Hooiland

Opvallend afwezig in dit deelgebied is het Oranje zandoogje. Deze soort zien we sporadisch nog op de heide en in wegbermen, maar in de hooilanden bijna niet meer. Het **Groentje** gebruikt hier de Pinksterbloem regelmatig als nectarplant.

Deelgebied 4: Poel

Deze poel is anno 2020 volledig dichtgegroeid. In 1992 was dit de vliegplek van de Zilveren maan. Nu zien we langs de rand van de poel het Moerasviooltje nog wel, maar de Zilveren maan vliegt hier niet meer, wel elders in het Reestdal. Wel zagen we in 2020 hier voor het eerst een **Oranje zandoogje**.

Deelgebied 5: Opslagbosje

Dit opslagbosje is tegenwoordig onderdeel van het bos. Dit deelgebied is nu niet meer toegankelijk omdat het er te nat is geworden. Langs de rand vliegen nog wel vlinders die zich in het bijzonder in het voorjaar tegoed doen aan de nectar van de wilgen, zoals het Boomblauwtje en de Citroenvlinder. Ten zuiden van het opslagbosje staat nu een rij struiken. In 2020 is hier een

Parende Heideblauwtjes op de heide, juni 2020 (foto Dick Mooi).

bankje langs het wandelpad geplaatst. Op deze luwe plek zien we regelmatig dagvlinders, zoals onder andere het Oranjetipje, het Landkaartje en de Dagpauwoog.

Deelgebied 6: Kraaiheide

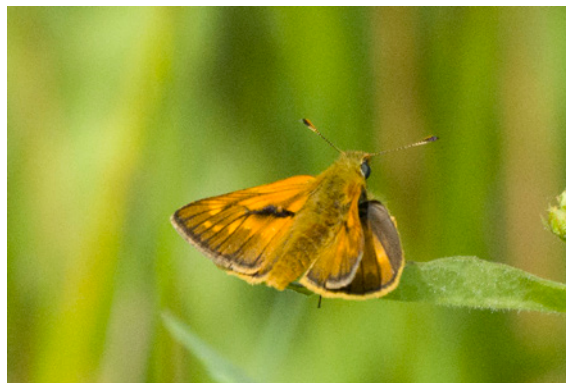
Dit deelgebied is geen eigendom van Het Drentse Landschap en daarom hebben we dit gebied slechts één of twee keer bezocht. Het Groentje hebben we hier nog nooit gezien, wel het Klein koolwitje, de Atalanta, het Bont zandoogje en de Kleine vuurvliinder.

Deelgebied 7: Hooiland

De soorten die in 1992 in dit hooiland werden gezien, hebben we hier de afgelopen jaren ook aangetroffen. Een nieuwe soort die we hier in 2019 zagen is de Kleine parelmoervliinder. De waardplant van deze vlinder is het Akkerviooltje, dat in het Reestdal op sommige plaatsen nog aanwezig is.

Deelgebied 8: Weiland

In dit deelgebied komt ook in 2020 het Oranjetipje nog steeds volop voor. In de bosrand vliegt het Groentje nog sporadisch.

Het Groot dikkopje vliegt nog steeds in het hooiland van deelgebied 7 (Dick Mooij).

Dagvlinders van de nieuwe natuurgebieden

Anno 2020 zijn in de twee nieuwe natuurgebieden, de Takkenhoogte en het Rabbingerveld (figuur 2b) karakteristieke soorten als het Groentje en het Heideblauwtje veelvuldig aanwezig. Het Groentje zien we vooral op braamstruweel en het Heideblauwtje op de natte heide waar enkele jaren geleden geplagd is en nu veel Gewone dophei staat. Ook het Icarusblauwtje komen we in deze beide terreinen regelmatig tegen. Deze echte pionier kan in zulke nieuwe gebieden heel talrijk zijn.

Braamrijke overgang naar de heide op de Wildenberg, juni 2016 (foto Berta Schuurhuis).

Conclusie

Martin Scheper heeft in de jaren 1990–1992 28 soorten dagvlinders in de Wildenberg en omgeving (uurhok 22-21) vastgesteld. In de periode 2015–2020 hebben wij 27 soorten dagvlinders gezien in de Wildenberg (tabel 1). We kunnen dus concluderen dat in 30 jaar tijd het aantal soorten dagvlinders dat in dit gebied vliegt ongeveer gelijk is gebleven. Helaas zijn wel een aantal karakteristieke soorten verdwenen, zoals de Heivliinder en de Argusvliinder.

Maar de Wildenberg is samen met de Takkenhoogte en het Rabbingerveld anno 2020 nog zeer aantrekkelijk voor dagvlinders omdat het een afwisselend gebied is met natte graslanden grenzend aan heidevelden met aantrekkelijke bosranden.

Literatuur

Kadaster, 2019: Topografische kaart 1: 25.000. www.topotijdreis.nl

Topografische dienst, 1988: *Grote Provincieatlas Drenthe* 1: 25.000. Wolters-Noordhoff bv, Groningen/Topografische Dienst, Emmen.

Scheper, M., 1993: De dagvlinderfauna van de Wildenberg in 1992. *Nieuwsbrief Werkgroep Vlinders Drenthe* 4(1): 25–38.

Hoe vlogen de vlinders in Drenthe in 2019 en 2020?

Een voorlopig overzicht

Ben Hoentjen

Het is bij de Vlinderwerkgroep Drenthe een mooie en al lange traditie om op de voorjaars- of najaarsbijeenkomst met elkaar het voorbije dagvlinderseizoen door te nemen: hoe deden de verschillende soorten het en wat waren de bijzondere of opmerkelijke waarnemingen en ontwikkelingen? In 2019 hebben Stefan Pronk en ik dat nog kunnen doen op de najaarsbijeenkomst in november dat jaar. We hebben toen de Drentse gegevens, die eind oktober 2019 opgenomen waren in de NDFF (Nationale Databank Flora en Fauna), vanaf 2016 op een rijtje gezet. De presentatie daarvan is te vinden op de [website van de Vlinderwerkgroep](#). Een samenvatting is opgenomen in de voorjaars-Roep'n&Botterklipp'n van dit jaar (Hoentjen, 2020), na actualisatie van de gegevens over 2019 per 6 maart 2020. Dit voorlopige overzicht over 2019 en 2020 borduurt hierop voort.

Voorlopig overzicht 2019 en 2020: gebruikte gegevens en (on)volledigheid

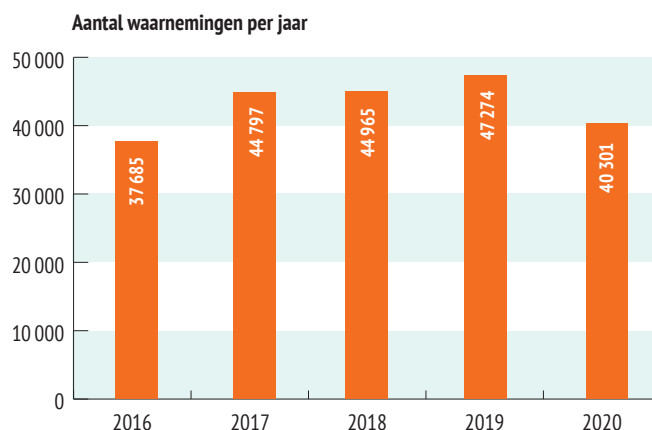
Voor dit voorlopige overzicht zijn de per 16 november 2020 beschikbare Drentse waarnemingen uit 2019 gebruikt. Er waren toen, vergeleken met begin maart, over 2019 nog weer ruim 7000 Drentse gegevens in de NDFF bijgekomen, 4000 via waarneming.nl en 2800 van Natuurmonumenten. Voor de najaarspresentatie in 2019 waren ook al de gegevens over 2018 geactualiseerd. Deze wijken dus ook af van de eerder uitgewerkte voorlopige resultaten van dat jaar (Hoentjen, 2019). Voor een eerste indruk van het dagvlinderseizoen 2020 zijn de in de NDFF opgenomen en dus gevalideerde waarnemingen tot en met 19 oktober bewerkt.

Vast staat echter dat er nog steeds vrijwilligers zijn die hun gegevens in boekjes of op formulieren vastleggen. Voor zover is na te gaan zijn die, ook voor de jaren 2016–2019, echter nog niet of slechts ten dele ingeleverd of doorgegeven. Voor het maken van de soortenlijsten en kaartjes voor dit overzicht waren deze dus niet beschikbaar. En dat is jammer, want het geeft vermoedelijk vooral een onvolledig beeld voor de verspreiding van de boerenlandvlinders.

De gegevens uit 2016, 2017 en 2018, die in de presentatie van november 2019 en de samenvatting in de voorjaars Roep'n&Botterklipp'n 2019 zijn gebruikt, zijn voor dit artikel niet geactualiseerd. Ook uit deze jaren kunnen sinds eind oktober 2019 gegevens aan de NDFF zijn toegevoegd, met name van terreinbeheerders.

De gegevens van 2019 en 2020: aantal en herkomst

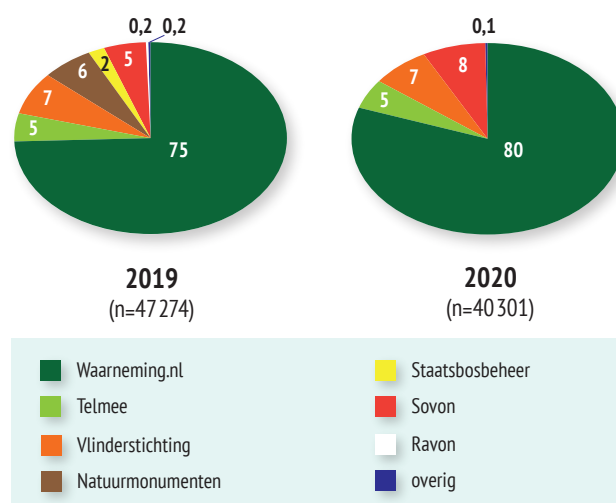
Het aantal Drentse dagvlinderwaarnemingen in 2019 (47274 per 16 november 2020) was vergelijkbaar met dat in de beide voorgaande jaren (figuur 1). Te verwachten valt dat er ook nog flink wat aanvullingen voor 2020 (40301 per 19 oktober) bij zullen komen, zeker gezien de mooie laatste twee weken van oktober en begin november, toen nog tal van soorten vlogen (Veling, 2020a).

Figuur 1: Het aantal in de NDFF opgenomen waarnemingen van dagvlinders in Drenthe in 2016 t/m 2018 (per 29-10-2019), 2019 (per 16 november 2020) en 2020 (per 19 oktober 2020) (Bron: NDFF).

Net als voorgaande jaren komt het merendeel van de gegevens van 2019 (74%) en 2020 (80%) via waarneming.nl binnen (figuur 2). Eind oktober was er nog geen enkele waarneming van Natuurmonumenten voor 2020 in de NDFF opgenomen, van SBB maar 17.

Percentage waarnemingen per bron

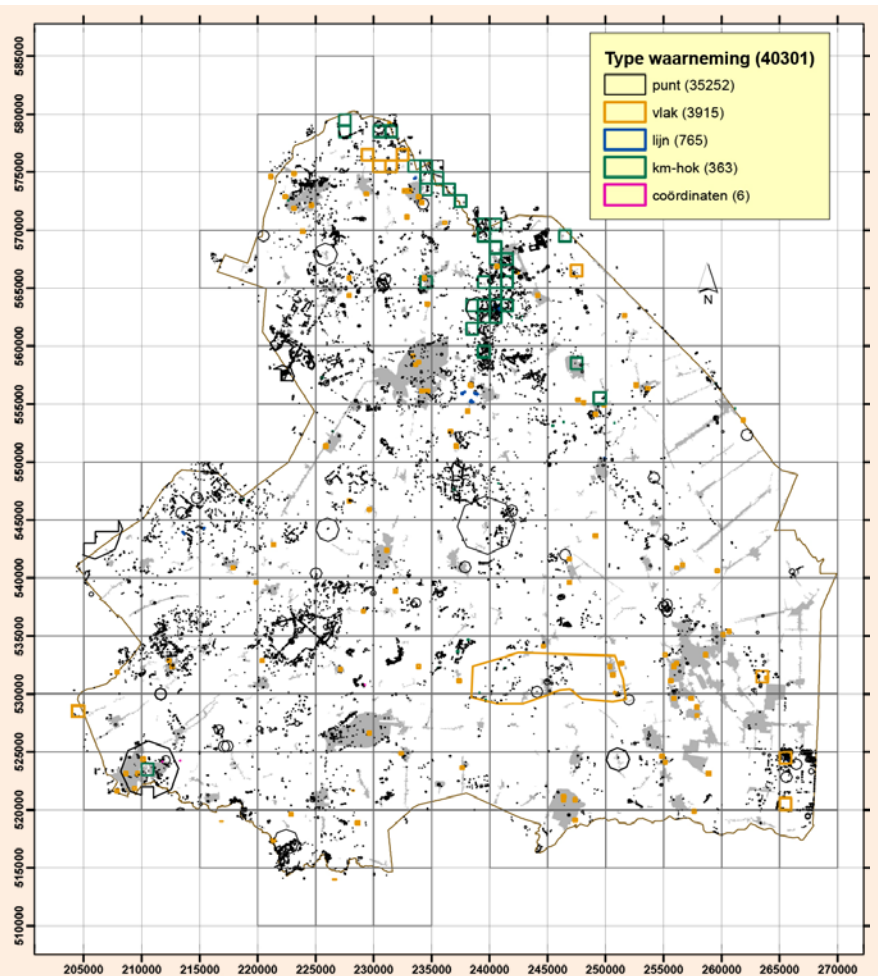
Figuur 2: Herkomst van de Drentse dagvlindergegevens in de NDFF in 2019 (totaal 47274) en 2020 (totaal 40301). (Bron: NDFF, data 2019 per 16 november 2020, 2020 per 19 oktober 2020).

Gegevenstypen (figuur 3)

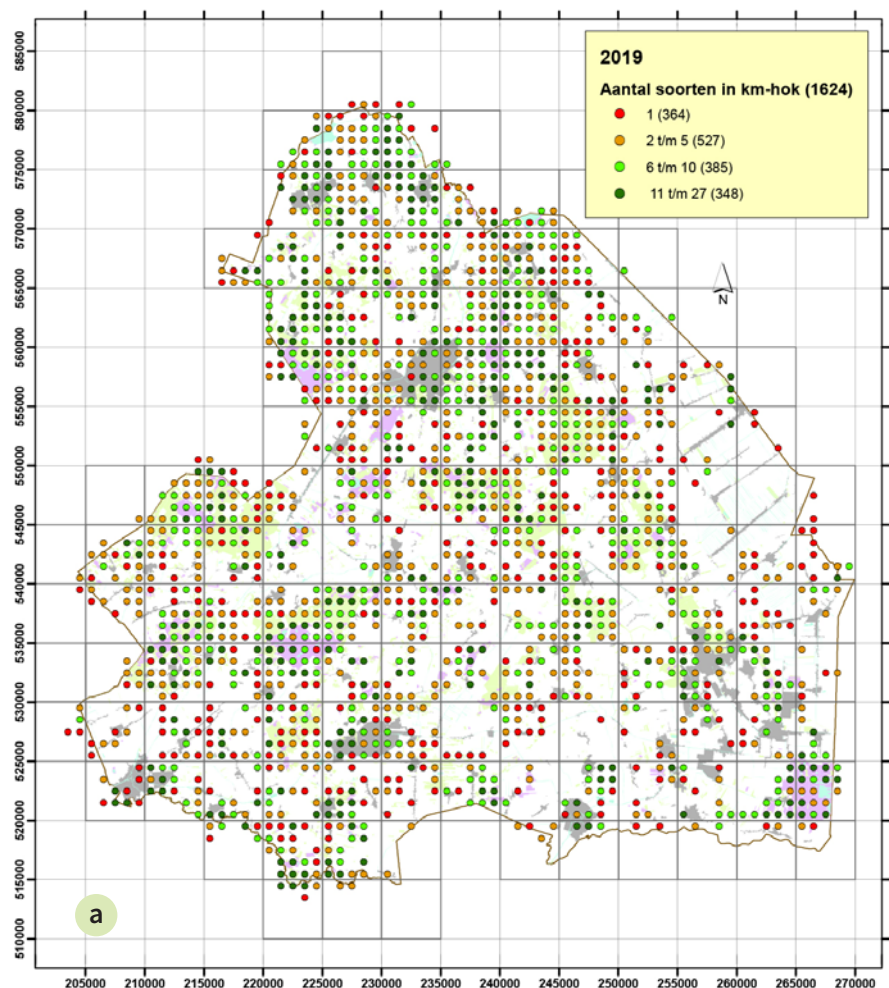
In de NDFF is elke waarneming gekoppeld aan een gebied. Bij coördinaat- en puntwaarnemingen, bijvoorbeeld van waarneming.nl en Telmee, is de oppervlakte daarvan afhankelijk van de nauwkeurigheid van de GPS-coördinaten en varieert deze van enkele m² tot meerdere hectaren (ronde cirkels in figuur 3). De lijngegevens zijn voornamelijk afkomstig van het **NEM-dagvlindermeetnet** van De Vlinderstichting. De meeste vlakgegevens hebben betrekking op de tuinen die meedoen in de jaarlijkse Dagvlindertuintelling. Hiervan is SOVON de bronhouder. Km-hokgegevens betreffen een kilometerhok, onder andere ingevoerd via Landkaartje. In de periode 2016 t/m 2020 was het jaarlijks aantal puntwaarnemingen steeds rond 90%.

Figuur 3: Locaties van 40301 in de NDFF opgenomen dagvlinderwaarnemingen in 2020 (Bron: NDFF-data t/m 16 oktober 2020).

Ook in 2019 en 2020 is de overgrote meerderheid van de waarnemingen gedaan in de (grote) natuurgebieden (figuur 3). In het nog niet volledige kaartje van figuur 3 springen bijvoorbeeld het Dwingelderveld, het Drents-Friese Wold, het Doldersummerveld, het Barger- en Fochteloërveen en het Drentse Aa gebied er weer duidelijk uit als geliefde vlindergebieden. Zowel in 2019 als in 2020 laten De Veenkoloniën en grote delen van het agrarisch gebied wederom veel witte plekken zien. Het gebrek aan aandacht voor deze gebieden en de aantrekkingskracht van de natuurgebieden komen ook goed tot uiting in het aantal gemelde soorten per km-hok. Uiteraard scoren de natuurgebieden het hoogst, maar als er al waarnemingen daarbuiten zijn doorgegeven staan er op dat lijstje zelden meer dan vijf soorten (Figuur 4 a en b).

Figuur 4: Het aantal gemelde dagvlindersoorten per km-hok in Drenthe in 2019 (a) en 2020 (b) (Bron: NDFF).

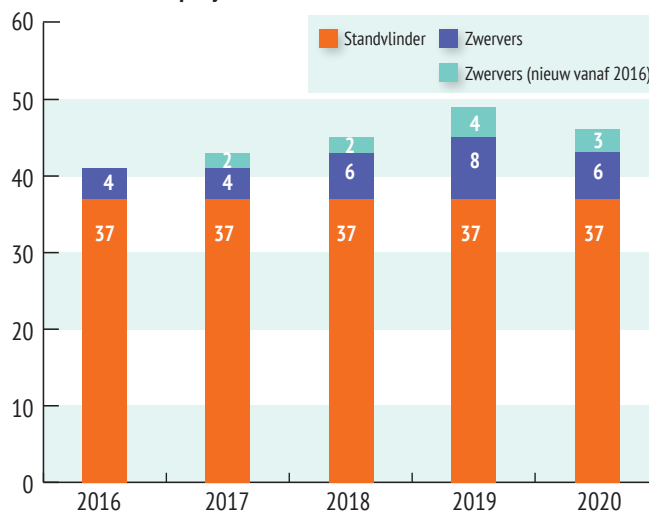
In 2019 en 2020 waargenomen soorten

Door een groot aantal zwervers was 2019 een topjaar wat betreft het aantal in Drenthe waargenomen dagvlindersoorten: 49 (figuur 5). De voorlopige Drentse soortenlijst voor 2020 telt 46 dagvlinders.

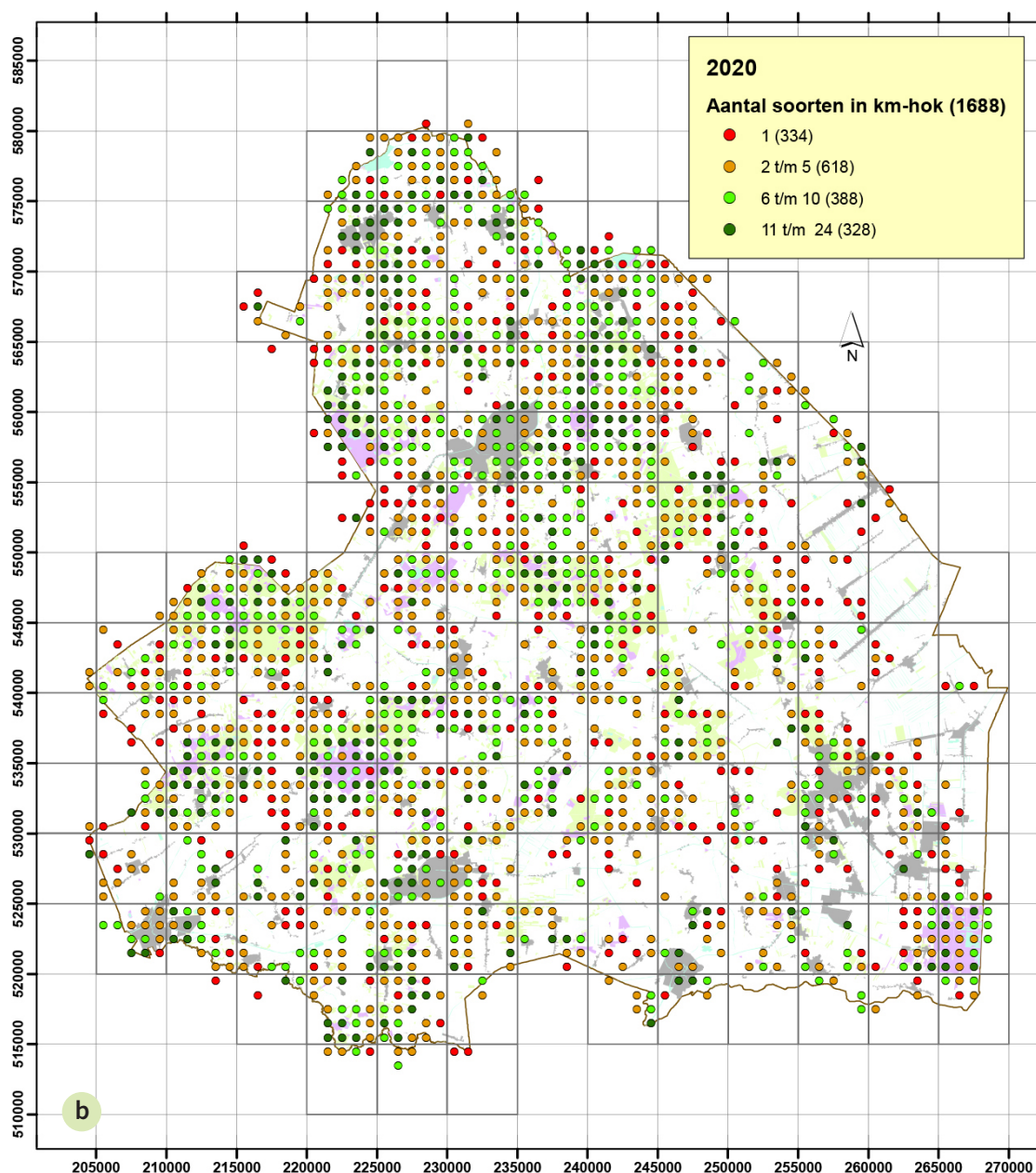
De voorlopige Top-10 van meest gemelde dagvlinders in Drenthe in 2020 verschilt nogal van die in de jaren ervoor (tabel 1). Het zal niemand verbazen dat de Distelvlinder er na het invasiejaar 2019 weer is uit getuimd. Ook niet, dat verschillende boerenlandvlinders flink gezakt zijn: het Bruin zandoogje, het Klein geaderd witje, het Koevinkje en het Zwartsprietdikkopje.

Opvallend is de val van het Landkaartje. Ook de plek van het Heideblauwtje in de lijst is verontrustend. Soorten van de bebouwde omgeving gaat het de laatste jaren voor de wind, lijkt het. Ook 'vroeg' vliegers als het Boomblauwtje en het Oranjetipje zijn vaker dan voorheen gemeld.

Aantal soorten per jaar

Figuur 5: Het aantal in Drenthe waargenomen dagvlindersoorten in de periode 2016 t/m 2020, ingedeeld naar standvlinders en zwervers (Bron: NDFF).

Tabel 1: Voorlopige Top-10 van meest gemelde dagvlindersoorten in Drenthe in 2020 vergeleken met hun positie in de jaren 2016 t/m 2019 (Bron: NDFF).

soort	2020	2019	2018	2017	2016
Citroenvlinder	1	2	4	4	3
Dagpauwoog	2	8	8	6	4
Klein koolwitje	3	5	6	13	9
Atalanta	4	6	15	3	10
Bont zandoogje	5	7	7	11	5
Bruin zandoogje	6	4	3	1	1
Klein geaderd witje	7	3	1	7	2
Boomblauwtje	8	17	14	20	15
Oranjetipje	9	9	18	21	21
Kleine vuurvvlinder	10	9	5	10	18
Koevinkje	13	10	9	2	6
Heideblauwtje	14	12	2	5	8
Groot koolwitje	15	15	10	19	19
Zwartsprietdikkopje	16	16	22	15	7
Groot dikkopje	17	18	12	8	14
Landkaartje	20	21	11	9	13
Distelvlinder	28	1	21	23	17

Zo'n rangschikking van de soorten naar aantal waarnemingen is een handvat om een indruk te krijgen hoe goed of slecht de verschillende soorten in het betreffende jaar vlogen. Om, met de nodige slagen om de arm, ook iets meer zicht te krijgen op de ontwikkeling van de stand van de verschillende soorten in Drenthe, is voor elke soort het jaarlijks aandeel in het totaal aantal waarnemingen berekend (relatieve waarnemingsfrequentie). De uitkomsten hiervan zijn per soortgroep, zoals onderscheiden in *Dagvlinders in Drenthe* (Dijkstra e.a., 2016, p. 168) op een rij gezet. In de tabellen 2 t/m 6 zijn soorten die een duidelijke toename van de relatieve waarnemingsfrequentie laten zien groen gemarkeerd, rood als er een zichtbaar dalende trend is en oranje wanneer dit minder duidelijk is. Een percentage van 0,0 betekent een aandeel van minder dan 0,1 % in het totaal aantal waarnemingen van het betreffende jaar.

Tabel 2: Dagvlinders van bossen, houtwallen en singels (7)

Het procentueel aandeel van het aantal waarnemingen per soort in het totaal aantal waarnemingen in het betreffende jaar en het aantal km-hokken waarin de soort in 2019 en 2020 in Drenthe is gezien (Bron: NDFF).

soort	aantal meldingen					(aantal meldingen/totaal aantal) · 100%					aantal km-hokken	
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2019	2020
						37685	44797	44965	47274	40301		
Bont zandoogje	2481	1986	2416	2578	2562	6,6	4,4	5,4	5,5	6,4	664	718
Boomblauwtje	1028	770	1239	936	2174	2,7	1,7	2,8	2,0	5,4	348	558
Citroenvlinder	3160	3258	2905	4629	4233	8,4	7,3	6,5	9,8	10,5	843	874
Eikenpage	237	573	868	309	179	0,6	1,3	1,9	0,7	0,4	168	123
Geelsprietdikkopje	–	4	22	27	6	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	4	2
Grote weerschijnvlinder	8	43	52	20	9	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	19	9
Sleedoornpage	32	23	55	36	0	0,1	0,1	0,1	0,1	0	3	0

Dagvlinders van bossen, houtwallen en singels (tabel 2)

Het Bont zandoogje, het **Boomblauwtje** en het Citroentje zijn in vergelijking met de jaren ervoor in 2020 duidelijk meer gezien, hetgeen ook blijkt uit hun positie in de Top-10 (tabel 1). Vooral het Boomblauwtje lijkt in Drenthe toe te nemen, in overeenstemming met de (ook voorlopige) trend op basis van het [NEM-Dagvlindermeetnet van De Vlinderstichting \(Veling, 2020b\)](#). Was 2018 ondanks de droogte nog een goed Eikenpagejaar, de soort heeft daarvan kennelijk toch behoorlijk te lijden gehad gezien de flinke afname van het aantal meldingen in de beide jaren daarna.

Het Boomblauwtje doet het de laatste jaren goed in Drenthe (foto Hero Moorlag).

Het heeft er alle schijn van dat ook de Grote weerschijnvlinder last heeft van de droogte van de laatste jaren: na een gestage toename van het aantal waarnemingen tot 2018 is het aantal meldingen en daarmee het aantal km-hokken waarin de soort is gezien fors gedaald, tot minder dan de helft in 2020 ten opzichte van 2019. Ook het aantal gevalideerde waarnemingen van het Geelsprietdikkopje was in 2020 een stuk lager dan in de twee voorafgaande jaren.

In Zuidwolde zijn in 2020 geen Sleedoornpages gezien (med. Joop Verburg). Mogelijk levert een eitjestelling eind dit jaar nog de bevestiging op dat ze er nog wel zijn.

Dagvlinders van hoogveen, vennen en veentjes (tabel 3)

Samen met de heidevlinders zijn onze hoogveenvlinders de grote zorgenkindjes van de Drentse dagvlinders. Voor deze drie soorten waren de half oktober in de NDFF opgenomen gegevens over 2020 zeker niet compleet, maar gelukkig stelde Pauline Arends een al vollediger overzicht beschikbaar. Aan de hand daarvan is in tabel 3 het aantal km-hokken voor 2020 voor alle drie soorten bijgesteld ten opzichte van de NDFF-gegevens.

Het Veenbesblauwtje is in 2020 alleen gemeld van vier vliegplaatsen in het Dwingelderveld, waar in totaal 52 exemplaren zijn geteld.

De Veenbesparelmoervlinder is ook in 2020 maar op drie van de zes volgens de *Dagvlinderatlas* bekende vliegplaatsen (Dijkstra e.a., 2016, p. 59) gezien. In terreinen van het SBB zijn daarbij 16 exemplaren geteld; van de populatie bij Wijster zijn in Paulines overzicht geen gegevens vermeld.

Een Veenhooibeestje op Gewone dophei, Hingsteveen 21 juni 2020 (foto Stefan Pronk).

Veenhooibeestjes zijn in 2020 gezien in het Fochteloërveen, in vennen in de boswachterij Grolloo en veentjes in Boswachterij Hooghalen. De integrale telling in een sterk verdroogd [Hingsteveen op 21 juni](#) leverde 340 exemplaren op, aanzienlijk minder dan in het topjaar 2018 (836). Op alle vliegplaatsen in Midden-Drenthe samen werden 543 Veenhooibeestjes gezien.

Tabel 3: Dagvlinders van **hoogveen, vennen en veentjes** (3)

Het procentueel aandeel van het aantal waarnemingen per soort in het totaal aantal waarnemingen in het betreffende jaar en het aantal km-hokken waarin de soort in 2019 en 2020 in Drenthe is gezien (Bron: NDFF; gegevens 2020 Pauline Arends).

soort	aantal meldingen					(aantal meldingen/totaal aantal) · 100%					aantal km-hokken	
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2019	2020
						37685	44797	44965	47274	40301		
Veenbesblauwtje	33	33	35	53	52	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	2	2
Veenbesparelmoervlinder	52	92	64	61	57	0,1	0,2	0,1	0,1	0,0	2	3
Veenhooibeestje	18	501	50	216	158	0,0	1,1	0,1	0,5	0,0	9	12

Dagvlinders van heiden en stuifzand (tabel 4)

Het ging al niet zo goed met onze vlinders van de droge heide, de extreem droge zomers van de laatste jaren hebben daar bovenop nog eens extra tol geëist. De Heivinder heeft na 2018 flink ingeleverd. De ernstige achteruitgang van de Kommavlinder is mogelijk voor sommige populaties zelfs al funest geweest. Dat geldt

bijvoorbeeld ook voor die op het Scharreveld, waar Dick Mooi en Berta Schuurhuis in 2020 geen enkel exemplaar meer hebben gezien. In 2019 telden ze er ook nog maar 10 (Schuurhuis en Mooi, 2019).

Had het **Heideblauwtje** in 2018 nog een topjaar, door ernstige verdroging kelderden de aantallen op veel vliegplaatsen in de daarop volgende jaren.

Tabel 4: Dagvlinders van **heiden en stuifzanden** (5)

Het procentueel aandeel van het aantal waarnemingen per soort in het totaal aantal waarnemingen in het betreffende jaar en het aantal km-hokken waarin de soort in 2019 en 2020 in Drenthe is gezien (Bron: NDFF).

soort	aantal meldingen					(aantal meldingen/totaal aantal) · 100%					aantal km-hokken	
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2019	2020
						37685	44797	44965	47274	40301		
Gentiaanblauwtje	111	68	131	94	149	0,3	0,2	0,3	0,2	0,4	16	21
Groentje	313	517	832	663	611	0,8	1,2	1,9	1,4	1,5	157	153
Heideblauwtje	1670	3029	4376	1467	1197	4,4	6,8	9,7	3,1	3,0	147	146
Heivlinder	121	123	108	72	75	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	21	17
Kommavlinder	131	95	142	9	9	0,3	0,2	0,3	0,0	0,0	6	6

Voor het Gentiaanblauwtje zijn het Dwingelderveld, het Balloërveld, het Eexterveld en het Doldersumerveld de laatste refugia in onze provincie. Ooit was Drenthe een bolwerk van deze soort binnen ons land, maar die positie wordt steeds twijfelachtiger met dit beperkte aantal resterende vliegplaatsen.

Alleen het Groentje lijkt iets minder getroffen door de droge zomers, maar ze komt buiten de natuurgebieden nauwelijks meer voor.

Dagvlinders van graslanden en wegbermen (tabel 5)

Zowel voor de **Aardbeivlinder** als voor de Zilveren maan lijkt 2020 ten opzichte van 2019 een minder goed jaar geweest. Voor de Zilveren maan geldt dat in elk geval voor de populaties in het Reestdal, zoals valt te lezen in het artikel van Berta Schuurhuis en Dick Mooi in deze *Roep'n&Botterklipp'n* (p. 20). Bij de voorlopige gegevens over 2020 zitten helaas ook (nog?) geen waarnemingen van de Zilveren maan in het Hart van Drenthe.

Een vrouwtje van de Aardbeivlinder en een eitje, afgezet op Tormentil (inzet), Hart van Drenthe, 17 mei 2020 (foto's Stefan Pronk)

Boerenlandvlinders

De situatie van onze boerenlandvlinders blijft alarmierend. Alhoewel er weinig verschil te zien is in het aantal km-hokken waarin de meeste van deze soorten gezien zijn in 2020 vergeleken met 2019, is het voorlopig aantal waarnemingen in 2020 van bijvoorbeeld het Bruin zandoogje, het Icarusblauwtje en het Koevinkje wel flink lager. Het aantal km-hokken waaruit de Bruine vuurvlinder tot half oktober voor 2020 is doorgegeven, is ruim 30% lager dan voor 2019: ook een soort 'waarbij je je hart op de langere termijn vast houdt' (Van Swaay, 2020). Het is de vraag of nieuwe aanvullingen van de NDFF dit beeld nog veel zullen verbeteren.

Een Heideblauwtje-vrouwtje zet haar eitje af op Schapenzuring, Boerenveense Plassen, 11 juli 2020 (foto Hero Moorlag).

In ZO-Drenthe lijkt het doek voor de Argusvlinder toch echt wel gevallen: in 2020 is hier opnieuw geen enkel exemplaar gezien.

In de voorlopige resultaten van het NEM-dagvlindermeetnet van De Vlinderstichting laat, behalve het Bruin zandoogje en het Koevinkje, ook het Klein geaderd witje een dalende trend zien (Veling, 2020b). Ook in Drenthe lijkt dat het geval.

Gelukkig zijn er in 2020 veel **Hooibeestjes** gezien en vloog ook de Kleine vuurvlinder goed. Maar de enige boerenlandvlinder die nog steeds echt toeneemt is het Oranjetipje. Of zien we ook bij deze soort komend voorjaar de gevolgen van de heel droge maanden april en mei?

Hooibeestjes waren talrijk in 2020 (foto Janet Wijsman-van de Ven).

Tabel 5: Dagvlinders van **graslanden en wegbermen** (14)

Het procentueel aandeel van het aantal waarnemingen per soort in het totaal aantal waarnemingen in het betreffende jaar en het aantal km-hokken waarin de soort in 2019 en 2020 in Drenthe is gezien (Bron: NDDFF).

soort	aantal meldingen					(aantal meldingen/totaal aantal) · 100%					aantal km-hokken	
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2019	2020
						37685	44797	44965	47274	40301		
Aardbeivlinder	196	237	200	542	387	0,5	0,5	0,4	1,1	1,0	37	30
Argusvlinder	6	5	9	5	4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3	2
Bruin zandoogje	4539	3874	3858	3066	2523	12,0	8,6	8,6	6,5	6,3	453	454
Bruine vuurvlinder	456	379	237	245	121	1,2	0,8	0,5	0,5	0,3	75	48
Groot dikkopje	1061	2423	1608	935	898	2,8	5,4	3,6	2,0	2,2	294	317
Hooibeestje	1455	1958	1434	1434	1689	3,9	4,4	3,2	3,0	4,2	333	387
Icarusblauwtje	610	857	788	695	495	1,6	1,9	1,8	1,5	1,2	248	203
Klein geaderd witje	3698	2665	4735	3867	2249	9,8	5,9	10,5	8,2	5,6	549	513
Kleine vuurvlinder	726	1994	2781	2113	2065	1,9	4,5	6,2	4,5	5,1	586	579
Koevinkje	2401	3364	2276	1768	1231	6,4	7,5	5,1	3,7	3,1	373	377
Oranje zandoogje	1252	1343	999	1155	1299	3,3	3,0	2,2	2,4	3,2	247	237
Oranjetipje	530	662	843	1733	2103	1,4	1,5	1,9	3,7	5,2	462	572
Zilveren maan	44	57	79	130	81	0,1	0,1	0,2	0,3	0,2	9	3
Zwartsprietdikopje	1776	1055	657	1071	935	4,7	2,4	1,5	2,3	2,3	282	283

Cursief: boerenlandvlinders

Dagvlinders van de bebouwd gebied, erven, tuinen en parken (tabel 6)

Van deze groep van acht overwegend algemeen voorkomende soorten zijn vooral de Atalanta, de **Dagpauwoog** en het Klein koolwitje veel gezien. Ook in het landelijk meetnet scoren de Atalanta en het Klein koolwitje positief (Veling, 2020b). Het voorlopige aantal Distelvlinder-meldingen voor 2020 is met 134 het laagst in de afgelopen vijf jaar. In lijn met de trend uit het dagvlindermeetnet vertoont de Kleine vos ook in Drenthe nog geen enkel teken van herstel. Zorgelijk is ook, dat het aantal meldingen van het Landkaartje blijft dalen.

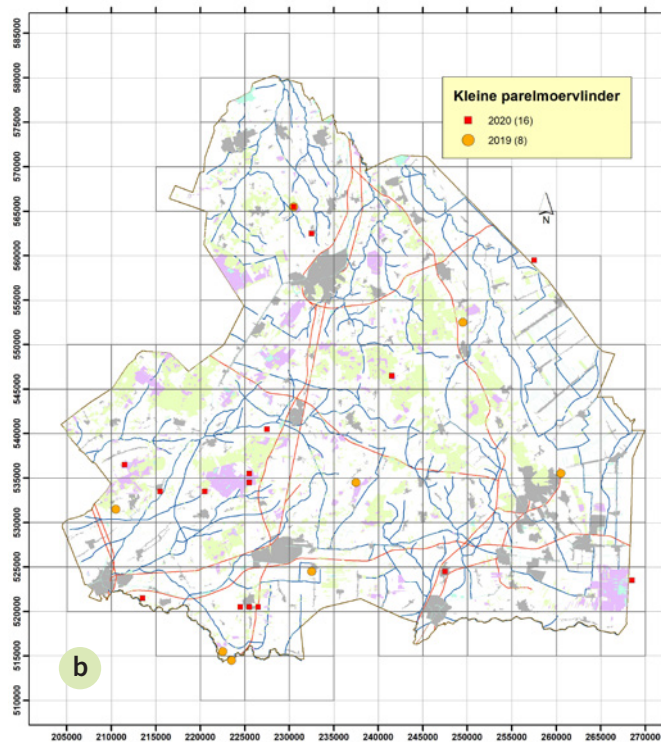
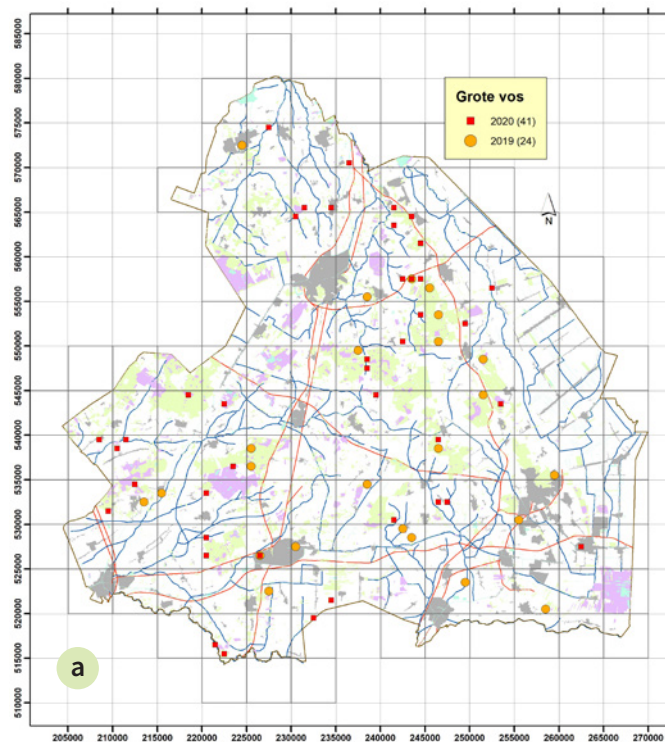
Zonnende dagpauwoog (foto Janet Wijsman-van de Ven).

Tabel 6: Dagvlinders van **bebouwd gebied, erven, tuinen en parken** (8)

Het procentueel aandeel van het aantal waarnemingen per soort in het totaal aantal waarnemingen in het betreffende jaar en het aantal km-hokken waarin de soort in 2019 en 2020 in Drenthe is gezien (Bron: NDDFF).

soort	aantal meldingen					(aantal meldingen/totaal aantal) · 100%					aantal km-hokken	
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2019	2020
						37685	44797	44965	47274	40301		
Atalanta	1562	3271	1157	2609	2811	4,1	7,3	2,6	5,5	7,0	614	786
Dagpauwoog	2499	2740	2331	2480	3624	6,6	6,1	5,2	5,2	9,0	637	818
Distelvlinder	823	521	661	6054	134	2,2	1,2	1,5	12,8	0,3	860	100
Gehakelde aurelia	267	987	508	900	665	0,7	2,2	1,1	1,9	1,7	352	288
Groot koolwitje	656	827	1756	1114	967	1,7	1,8	3,9	2,3	2,4	334	317
Klein koolwitje	1636	1433	2572	2863	3119	4,3	3,2	5,7	6,0	7,7	584	590
Kleine vos	854	991	421	444	379	2,3	2,2	0,9	0,9	0,9	214	211
Landkaartje	1232	2018	1634	684	506	3,3	4,5	3,6	1,4	1,3	270	228

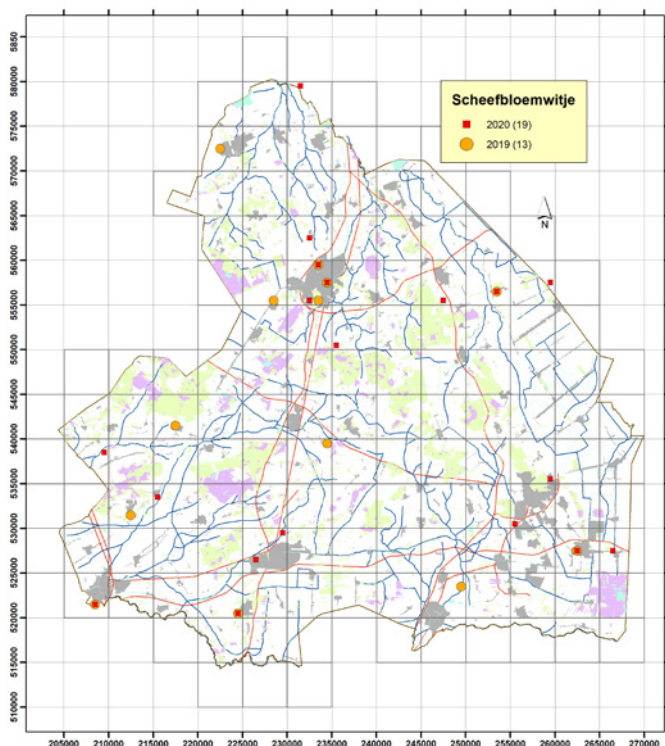
Figuur 5: Waarnemingen van de Grote vos (a) en de Kleine parelmoervlinder (b) per km-hok in Drenthe in 2019 en 2020 (Bron: NDFF).

Zwervers en dwaalgasten (tabel 7 en 8)

Was 2019 het jaar van de Distelvlinder, voor 2020 heeft de **Koninginnenpage** het meeste recht op die titel. Maar ook de Grote vos en de Kleine parelmoervlinder lieten een opvallende toename zien (figuur 5 a en b). Net als voor de Grote weerschijnvlinder (tabel 2) bleef het aantal meldingen voor de Keizersmantel wat achter bij voorgaande jaren en werd deze soort in minder km-hokken gezien. Mogelijk berust dit op nog niet in de NDFF opgenomen waarnemingen. Zijn er in 2020 geen

Rups en eitje op Dille (inzet) van de Koninginnenpage in de Vlindertuin in Zuidwolde, zomer 2020 (foto's Joop Verburg).

Figuur 6: Waarnemingen van het Scheefbloemwitje per km-hok in Drenthe in 2019 en 2020 (Bron: NDFF).

Keizersmantels gezien bij Havelte? Foto's van dit jaar in Drenthe waargenomen exemplaren van deze beide soorten zijn te bewonderen op de [website van de Vlinderwerkgroep Drenthe](#).

Er waren niet alleen weinig Distelvlinders, ook de Gele en Oranje luzernevlinder lieten het vrijwel afweten. Van de andere bekende zwervers vertoonde zich alleen [één Tijgerblauwtje op de es van Langelo](#).

Het Bruin blauwtje lijkt ook in Drenthe aan een opmars bezig. Dat geldt in elk geval voor het **Scheefbloemwitje** dat in 2020 in minstens 19 km-hokken is gezien (figuur 6).

Tabel 7: **Bekende zwervers en dwaalgasten** (12)

Het aantal waarnemingen per soort per jaar, de presentie in de periode 2016–2020 en het aantal km-hokken waarin de soort in 2019 en 2020 in Drenthe is gezien (Bron: NDFF).

soort	aantal meldingen					soort gezien					aantal km-hokken	
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2019	2020
Duinparelmoervlinder	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gele luzernevlinder	1	0	49	5	0	1	0	1	1	0	6	0
Grote vos	0	0	2	28	53	0	0	1	1	1	24	41
Keizersmantel	2	5	8	15	12	1	1	1	1	1	13	10
Kleine parelmoervlinder	0	3	0	10	27	0	1	0	1	1	8	16
Koninginnenpage	1	2	43	38	119	1	1	1	1	1	32	75
Oostelijke vos	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Oranje luzernevlinder	2	4	2	51	4	1	1	1	1	1	37	4
Resedawitje	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Rouwmantel	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1	0
Spiegeldikkopje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tijgerblauwtje	0	0	0	1	1	0	0	0	1	1	1	1
totaal						4	4	6	8	6		

Tabel 8: **Nieuwe zwervers en dwaalgasten** vanaf 2016 (6)

Het aantal waarnemingen per soort per jaar, de presentie in de periode 2016–2020 en het aantal km-hokken waarin de soort in 2019 en 2020 in Drenthe is gezien (Bron: NDFF).

soort	aantal meldingen					soort gezien					aantal km-hokken	
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2019	2020
Bruin blauwtje	0	0	3	4	12	0	0	1	1	1	4	5
Kleine ijsvogelvlinder	0	1	0	1	0	0	1	0	1	0	1	0
Oranje passiebloemvlinder	0	1	0	1	0	0	1	0	1	0	1	0
Scheefbloemwitje	0	0	15	18	28	0	0	1	1	1	13	19
Staartblauwtje	0	4	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Veldparelmoervlinder	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1
totaal						0	3	2	4	3		

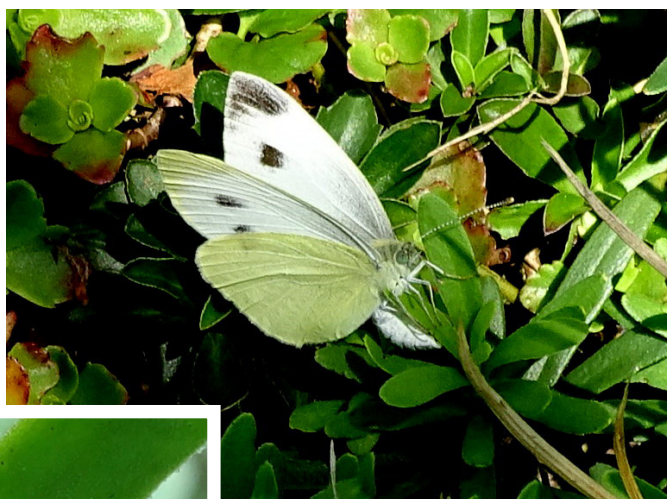
Dankwoord

Zonder hulp van Karin Uilhoorn (provincie Drenthe), die de gegevens uit de NDFF ophaalde en Rika Rijnberg (ook provincie Drenthe) die ze voor mij geschikt maakte om er kaartjes mee te maken en andere bewerkingen mee uit te voeren, had ik dit (voorlopige) overzicht over 2019 en 2020 niet kunnen maken. Zeer bedankt allebei! Dank ook aan Stefan Pronk voor het meelesen en suggesties voor tekstaanpassingen.

En natuurlijk hartelijk dank voor ieders aandeel in het verzamelen van deze schat aan Drentse dagvlinderwaarnemingen: alleen met goeie gegevens uit het veld kunnen we laten zien waar het daar niet goed gaat en of daartegen genomen (beleids)maatregelen voor onze dagvlinders (en andere fauna en de flora) zoden aan de dijk zetten.

Literatuur

- Dijkstra, A.C.J., M.E. van der Veen, W.F.G. Alblas & H. Bosma, 2016: *Dagvlinders in Drenthe 2007–2016*. Vlinderwerkgroep Drenthe. Roden.
- Hoentjen, B., 2019: Hoe vlogen de dagvlinders in Drenthe in 2018? Een voorlopige indruk. *Roep' & Botterklipp'n*, nieuwsbrief Vlinderwerkgroep Drenthe 29 (1): 8-12.
- Hoentjen, B., 2020: Hoe vlogen de dagvlinders in Drenthe in 2016 t/m 2019? *Roep'n & Botterklipp'n*, nieuwsbrief Vlinderwerkgroep Drenthe 30 (1): 18-24.
- Schuurhuis, B. en D. Mooi, 2019: Twee jaar droogte in de Drentse heidegebieden. *Roep'n & Botterklipp'n*, nieuwsbrief Vlinderwerkgroep Drenthe 29 (2): 7.
- Van Swaay, C., 2020: Grote veranderingen in dagvlinderland. *Vlinders* 35, november 2020 p. 5-7. Tijdschrift van De Vlinderstichting.
- Veling, K., 2020a: Zien we nog veel vlinders dit weekend? *NatureToday* 30 oktober 2020
- Veling, K., 2020b: Eerste indruk: weer minder vlinders in 2020. *NatureToday* 5 oktober 2020

Een Scheefbloemwitje, eileggend op *Iberis umbellata* in de Vlindertuin in Zuidwolde, 26 juli 2020. Inzet: eitje (foto's Joop Verburg).

Matig jaar voor de Zilveren maan in het Reestdal

Berta Schuurhuis en Dick Mooi

2020 was een matig jaar voor de Zilveren maan in het Reestdal: maximaal 14 vlinders tijdens de vliegperiode van de eerste generatie en maximaal 15 van de tweede generatie.

In 2020 begon het vliegseizoen van de Zilveren maan laat ten opzichte van voorgaande jaren. Dit jaar zagen we de eerste vlinder op 26 mei (tabel 1). Op deze dag telden we wel direct het maximum aantal vlinders dat we van de eerste generatie hebben gezien (14). Een week later vlogen er nog acht. Daarna begon een regenperiode en hebben we geen vlinders van de eerste generatie meer gezien. Een korte eerste vliegperiode dus.

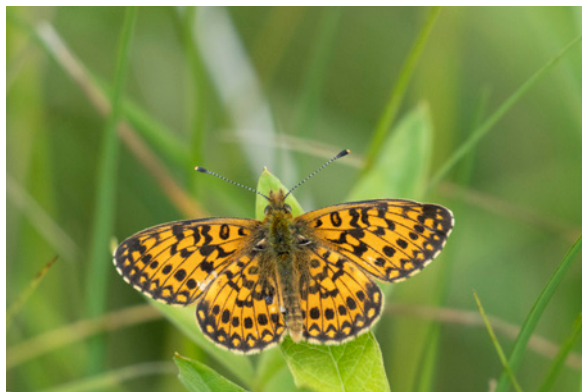
Op 13 juli zagen we de eerste vlinders van de tweede generatie. De vliegperiode van deze generatie was gelukkig langer dan de eerste. Op 19 augustus hebben we de laatste drie vlinders gezien. Op 30 juli was de piek met 15 vlinders op één dag (tabel 1).

De Zilveren maan vliegt nog op twee percelen in het Reestdal. Dit is een klein en kwetsbaar gebied en helaas hebben we dit jaar veel overlast gehad van verstoring door fotografen.

De waardplant van de Zilveren maan, het Moerasviooltje, doet het in het Reestdal goed. Ook dit jaar hebben we weer een aantal nieuwe plekken gevonden waar deze plant groeit. Nu maar hopen dat de vlinders deze plekken weten te vinden, zodat er meer percelen komen waar de Zilveren maan vliegt.

Literatuur

Schuurhuis, B. en D. Mooi, 2019: Zilveren maan – 5 jaar vlinders in het Reestdal. *Roep'n & Botterklipp'n*, nieuwsbrief Vlinderwerkgroep Drenthe 29(2): 7.

Zilveren maan (mannetje), Reestdal, 13 juli 2020 (foto Dick Mooi).

Tabel 1: Eerste waarneming en maximum aantal op één dag getelde exemplaren van de Zilveren maan in het Reestdal in de periode 2015 t/m 2020 (gegevens 2015 t/m 2019 uit: Schuurhuis en Mooi, 2019).

jaar	2015	2016	2017	2018	2019	2020
eerste waarneming	27 mei	8 juni	22 mei	14 mei	22 mei	26 mei
maximum aantal vlinders op één dag:						
eerste generatie	13	3	5	36	48	14
tweede generatie	16	12	12	52	103	15

Gefaseerd maaien in het Reestdal voor de Zilveren maan, begin september 2020 (foto Dick Mooi).

Colofon

Redactie:

Ben Hoentjen (eind)redactie,
met dank aan alle fotografen!

Vormgeving en opmaak:

Jan Faber (enitails.nl)

Uiterste inleverdatum

kopij voorjaarsnieuwsbrief:
31 maart 2021

